

GERMANICI CAESARIS
ARATEA

CVM SCHOLIIS

EDIDIT

ALFREDVS BREYSIG.

BEROLINI

SVMPTEBVS ET FORMIS GEORGII REIMERI

MDCCCLXVII.

MARTINO HERTZ

QVI COPIAS CRITICAS IN SVVM VSVM CONGESTAS
HVMANISSIME EDITORI VTENDAS CONCESSIT

GRATO ANIMO

EDITOR.

PRAEFATIO.

Claudi Caesaris Arateorum libri manu scripti, quos equidem nouerim, interpolati sunt omnes. idem quamuis mutili sint, tamen prospera fortuna factum est, ut cum alii alios suppleant saltem Phaenomena integra fere seruauerint. interpolationum autem tria sunt genera, quorum unum, quod omnium codicum est commune, iam ante saeculum nonum ortum est. continetur autem duabus interpolationibus, quarum altera facta est ita, ut homo aliquis pro suorum temporum conditione doctus Arati uersus

541 ὅσσον δ' ὀφθαλμοῖο βολὴς ἀποτείνεται ἀνγῆ,

542 ἐξάκμῃς ἂν τόσση μιν ὑπεκδράμοι. αὐτὰρ ἐκάστη

543 ἴση μετρηθεῖσα δ'ὲν περιτέμνεται ἄστρον,

cum Germanico uidisset intactos, proprio Marte barbare uerteret atque exemplo suo affingeret. sunt autem hi

526 *in sex signiferum si quis diuiserit orbem*

527 *aequalis partes, succumbet regula binis*

528 *inferior signis spatii tantumque tenebit*

529 *una, sui lateris quantum a tellure recedit;*

530 *nec tamen humanos uisus fugit ultimus orbis.*

sic enim σχῆμα illud ἐξάγωνον καὶ φνσικώτατον, ut est in scholiis ad Arati uersum 541, significare uoluit, quod nisi animo finxeris, quid ista regula inferior suumque latus sibi uelint, non intelleges. nam zodiaci in sex partes aequales diuisi singulae partes regulis inter se coniunctae ita ut fiat

hexagonum bina continent signa, harum autem unaquaeque partium aequat radium circuli, id est signiferi, hexagonum circumcludentis, cuius centrum est tellus. haec est illorum uersuum sententia, quorum sermo, ut ait Orellius Phaedri fab. p. 186, habet colorem scholasticum. eorundem primum ex uersu 473 Germanici effectum esse idem probauit Orellius, ultimus uero, quo docemur caelo tenus nos cernere posse, est plane ineptus. quos uersus cum teste Hertzio eadem manus, quae cetera exarauit, antiquissimo codici Basileensi addidisse uideatur, iam ante aetatem Basileensis id est ante nonum saeculum huius archetypo insertos esse censeo. apertius autem uetustatem fert altera interpolatio, quam exhibent uersus 565 566 567, nam in omnibus codicibus a prima manu scripti extant. cum praecedentis uersus parte ita sunt apud Orellium

tunc iterum praedictus nascitur ordo

565 *lanigeri et tauri, geminorum, postea cancri;*

566 *tunc leo, tunc uirgo, tunc scorpios arcitenensque*

567 *et gelidus capricornus et imbriferi duo pisces.*

et ipsa oratio inconcinna est neque uersus, quos nihil aliud esse nisi amplificationem uersus 564 apparet, respondent, ut putauit Orellius, Arati uersibus 545—548, cum hic a cancro incipiens signa zodiaci enumeret, Germanicus autem oriatur ab ariete. qua in enumeratione libram deesse uiderunt Grotius Orellius Iosephus Frey [nou. mus. Rhen. XIII 421]. iure igitur Grotius et Frey hunc locum delendum censuerunt; aquarium autem desiderari non recte dixerunt. deteriorum enim codicum scriptura reiecta uersus 567 ex auctoritate Basileensis et Parisini legendus est

et gelidus capricornus et imbrifer et duo pisces.

quamquam non ignoro, cum libra pars sit scorpionis, licet per se singulare signum fingatur, pro libra uel chelis scor-

pioneque scorpionem solum potuisse dici, tamen hoc non condonandum erit poetae astronomiae peritissimo, qui ubique dodecatemoria scorpionis et librae diligenter distinxit et paullo ante u. 548 sq. eius rei meminerit. itaque quin a sciolo interpolatore profecti sint hi uersus, nullus dubito. his igitur duobus locis homines male seduli archetypum, ex quo praestantissimi nostri codices descripti sunt, corruerunt. ceteris autem omnibus, quibus referti sunt reliqui libri, interpolationibus immunes manserunt Basileensis et Parisinus.

Nec minus temere egerunt ei, qui ubi Germanicus eis satisfacere non uidebatur uel ad Auienum confugerunt et ex eius Phaenomenis et Prognosticis quodcumque placebat suo poetae uindicarunt neque, ut res ferebat, contaminatione abstinerunt uel spreto Auieno pluribus locis uersus de suo addiderunt. hoc est alterum interpolationum genus, quod repraesentant Susianus uel Leidensis Bernensis Einsidlensis. habet enim Susianus teste Grotio quatuordecim uersus Auieni 371 372 376 377 378 383 384 388 389 390 749 747 748 750 [cf. adnot. ad German. u. 146 et 342], habent Bernensis et Einsidlensis quadragenos quaternos, nam praeter illos quatuordecim uersus Susiano adiectos praebent ex Auieni Phaenomenis uersus 373 et 374 [cf. adnot. ad German. u. 146], ex Prognosticis uersus 415—436 443 444 447 544 551 552 [cf. adnot. ad fragm. I 55]. iam ex Germanici uersu 148 et 370 Auieni contaminatus est hic

at capiti suberunt gemini prolemque tonantis

quem seruant illi tres codices [cf. adnot. ad Germ. u. 146]. ipsis autem interpolatoribus, id quod iam alii uiderunt, debetur uersus

ora frementis abhinc tu respice forte uiator

qui post Auieni uersum 390 legitur in uno codice Bernensi; ipsorum pingui Mineruae debentur uersus huius notae

diuidit atque sagittiferi pernicia crura
qualem habet Bernensis uel ut est in Susiano et Einsidlensi
diuidit et sagittiferi medium pernicia crura.
et geminis humeros et tauri ungula dextra.
radit ophiuchi humeros uastos fulgere notabis.
eminus exurgit Minoia nota corona.

horum primus inuenitur in tribus illis libris post uersum 464,
alter et tertius post uersum 472, post uersum 691 quartus.
denique cum in eisdem codicibus uersus 568—571 deessent,
stolidi correctores uersum 572

orbis perfecti diuisus tollitur arcus
talem sibi efficiendum existimauerunt
aevi perfecti diuisus tollitur orbis.

cuius corruptelae ueram causam cognouit Orellius, qui quidem
ut aliis locis ita hic p. 188 sq. sibi non constet, Bernensem
codicum familiam, quam p. 149 in primis sequendam
esse critico censuerat, neglegens.

Attamen genuini sunt hi omnes

in terra temptare undas iuuat, aspera sed cum
adsultat lateri deprensae spuma carinae,
tunc alii curuos prospectant litore portus
301 *inuentasque alii terras pro munere narrant,*
302 *interea exanimat pauidos instantis aquae mons.*
ast alii procul a terra iactantur in altum,
munit eos breue lignum et fata instantia pellit,
nam tantum a leto, quantum rate fluctibus, absunt.

quorum uersus 301 et 302 Iosephus Frey l. l. p. 427 deleri
iussit. neque enim opus est ἀτέλεις, si mecum u. 300 sqq.
ita interpretaris: alios qui proximi sint terrae iam prospicere
portum, alios remotiores a litore gaudere terra inuenta,
alios tamen procul a terra in altum iactatos nec portum nec
terram conspicientes salutem desperare.

Atque immerito suppositiciū existimauit Grotius uersum 458

lacteus hic orbis nullo minor orbe rotatur

quia hoc non esset in Arato. est autem ut opinor in Arato, is enim ait

Γάλα μιν καλέουσιν.

τῷ δ' ἤτοι χοιρὴν μὲν ἀλλήκιος οὐκέτι κύκλος

478 *δινεῖται, τὰ δὲ μέτρα τόσοι πισύρων περ ἔόντων*

οἱ δύο, τοὶ δὲ σφρων μέγα μείονες εἰλίσσονται.

hanc de magnitudine circulorum sententiam antea quidem uersibus 449—451 Germanicus uniuerse, lacteae uiae ratione non habita, expressit, at hoc loco u. 458 inter maximos caeli circulos lacteum numerari dicit, id quod ante omisit repetens. Romanum uere poetam neque anxie uestigia Arati pressisse et tam libere quam perite rem tractasse iam inter omnes constat. quodsi Grotius u. 458 contaminatum esse censet ex Ciceronis Phaenomenon uersu 249

Lacteus hic nimio fulgens candore notatur.

et Germanici uersu 496

hos inter medius nullo minor orbis agetur

non moueor, cum nusquam alibi Arateorum indicia interpolationis ex Ciceronis Phaenomenis haustae inueniantur, cum ut cuilibet alii dicenti uel scribenti ita poetae quoque liceat eisdem uerbis plus semel uti, praesertim si eadem res pluribus locis commemoranda est. uelut Germanicus ter dixit 'rapere orbem' u. 30 171 661. quae cum ita sint, etiam non est cur accedamus ad sententiam Iosephi Frey, qui et uersum 458 et praecedentem a Germanico abiudicare conatus hoc loco aliquid excidisse arbitratur.

Illorum trium codicum uitiis adnumerandae sunt complures singulorum uerborum mutationes et transpositiones, quae quidem maximam partem ad sensum nihil faciant. eo

pertinet u. 9 *parta* 11 *in* 30 *axis* 40 *cursus* 49 *uersat* 87 *fulget* 110 *omnes* 111 *usus* 225 *breuiore* 232 *summi* 241 *austros* 331 *exit* 332 *ludit* 371 *radians* 446 *quorum praedicta figura est* 475 *leuibisque* 480 *auerso* 484 *flagranti sidere* 491 *micat orbis in illo* 502 *toto fulgebit in orbe* 511 *docemus* 512 *decurrens* 517 *in illum* 520 *nascentur* 550 *quae mihi dicta canant magnum sidus Orionis* 559 *parentem* 561 *infectas* 562 *defendens* 564 *temperat hunc* 567 *imbriferi* 576 *Phoebus signo* 580 *trahetur* fr. III 70 *horridus* 73 *feret*. hacc omnia magistello alicui uel pluribus id genus hominibus, a quibus Aratea et scholia Germanici in usum scholarum attractata esse ueri simillimum sit [cf. Orelli p. 147], deberi existimo. nec ceteras quas antea indicaui interpolationes cum Grotio ad solos 'exscriptores et pictores' referendas esse pro comperto haberi potest.

Restat ut de tertii generis interpolationibus dicam. eae inde profectae sunt, quod quae non intellexerant librarii ad suum arbitrium mutare ausi sunt. hac mente uersum 385, cum originem corruptelae, quae est in uerbis *causa si*, non intellexissent — erat enim in archetypo CAVSAST — duabus uocibus ultro mutatis ita feliciter constituisse sibi uisi sunt

nullum nomen habent nec causam nominis ullam.
eodem ducti errore in uersu 375 alii scripserunt *notat si nullam*, alii *nota similem* pro *notast nullam*.

At cum eiusmodi medelis non essent contenti, uersum 208, quippe quem in archetypo suo mancum inuenissent, modo ita exornauerunt

Andromede radiat quae stella sub ipsa micante
ut est in Stroziano, modo ita

Andromede radiat stellaque sub ipsa micante
quod praebet ex Vaticanis unus. huius notissimi generis de-

prauationes plerumque prae se ferunt codex Freibergensis et Italorum libri, Strozianum dico et Vaticanos.

Codices autem omnes memorabili quodam uitio laborant, quod notatum quidem est a uiris doctis, ab Orellio l. l. p. 186 et a Iosepho Frey nou. mus. Rhen. XIII 418 sqq., sed nondum, ut opinor, radicitus extractum. uersus enim illos [526—530], de quibus supra diximus, excipit ornatissimus et splendidissimus de circulo zodiaco locus [u. 531—572]. quem si cum tenui signorum enumeratione Aratea comparaueris, inusitatam Germanico mirabere magniloquentiam atque ordinem astrorum cum ab ipsius tum ab Arati more diuersum. redundat enim totus locus fabulis, fabulis autem Germanicus aut omnino abstinere aut eis parum fidei habere solet cf. Phaen. 31 166 264. iam enumeratio incipit ab ariete, duce signorum, non a cancro. postea tamen non sibi constat Germanicus et in ea parte carminis, qua stellas, quae cum XII signis aut occidunt aut oriuntur, describit, eundem atque Aratus sequitur ordinem, orsus a cancri signo. alter autem signorum ordo omnibus in fragmentis Prognosticorum seruatus est. huc accedit quod fragmentum primum incipit a uersu contaminato huius editionis quadragesimo:

una uia est solis bis senis lucida signis.

hinc Iosepho Frey orta est suspitio, descriptionem illam zodiaci errore librariorum ex Prognosticis in Phaenomena irrepsisse. sed non omnes uersus huius loci Prognosticis restituendos esse existimo, nam ultimos tres eorum [570—572] sine dubio Phaenomenis uindicari necesse est, si Aratum et conexum sententiarum respicis, nisi forte etiam u. 568 et 569 hoc loco retinere atque aliquid antea excidisse arbitrari mauis.

Si quidem recte hanc descriptionem circuli zodiaci ad

Prognostica migrauimus, non est quod, qui auctore Rutgersio Var. Lect. II 9 p. 122 sq. Phaenomena a Germanico abiudicare conantur, uersus 558—560 quasi telum quoddam protendant, uti carmen ne uiuo quidem Augusto scriptum esse probent siue illud *genitali corpore numen*, quod est in uersu 558, ad mortem Augusti, quod esse uerum uidetur, siue ad natales eius referunt. nam uersibus Phaenomenon 444 et 445 Prognostica designari eaque post Phaenomena et scripta et edita esse manifestum est. et si qua fides est codicibus Basileensi et Parisino, ex subscriptione utriusque libri et inscriptione Parisini non amplius dubitari debet, quin auctor carminis Claudiae gentis fuerit, non Flauiae. ipso Phaenomenon exordio delegamur ad aeuum Augusti. ecquonam tempore terrestris naualisque pax a Romano poeta aptius celebrari potuit quam aetate Augusti, quo imperante Ianus ex anno a. u. c. 519 primum clausus est, quo principe Ianum Quirinum, ut ipse monumentis Ancyrano et Apolloniensi promulgari iussit, ter senatus claudendum esse censuit? quod poeta eum, cui carmen dedicauit, genitorem suum seque ipsum illo natum praedicat, hoc neque Augusto neque Germanico obstare, mihi persuaserunt Merkelius in Ibin p. 379 et Imhofius Domitian. p. 131 sqq. denique illud *pax tua*, quod Rutgersius ad Vespasianum et id quod ab eo conditum fuerit Pacis templum referri uoluit, ad aram Pacis Augustae anno a. u. 741 dedicatam (cf. res gest. diu. Aug. ed. Mommsen. II 37 p. 31) referendum esse uidetur. Claudio igitur Caesare Germanico, Drusi filio, auctore Arateorum renuntiato redeamus ad codices.

Secundum interpolationum genera tres codicum ordines constituimus. ac primi quidem ordinis omniumque praestantissimi hi sunt libri:

1. *codex Basileensis*, olim signatus K. III 34^a, nunc A. A N. IV, 18. teste Eyssenhardto Mart. Cap. p. LXII, membranaeus, forma quadrata, foliis quadraginta quinque, saeculi VIII. conlatus est ab Hertzio. in ligatura manus saeculi XIII haec scripsit

liber astronomie

XLVI. Or.

claudii cesaris

in eiusdem pagina auersa legitur: *sagittarius IN lumina nunc pe.* subscriptionem habet medio folio 45 auerso hanc

CLAUDI CAESARIS:

Arati phenomena.

explicit feliciter

deo gratias.

litterarum ductus depictos inuenies apud Eyssenhardt. p. LXII, cuius descriptioni codicis etiam hoc addendum est quod legitur fol. 12 adu.

anno quinto decimo imperii tiberii

litteris *periti* detersis. quibus uerbis ni fallor annus p. C. n. 858 significatur, qui est annus quintus decimus imperii ex foedere Verodunensi *tripertiti*. scriptus est liber ab hominibus linguae latinae ignaris, qui ne uerba quidem et syllabas recte distinxerint. itaque fieri non potest quin in hoc codice aliqua interpolationis suspitio nascatur, qua de re recte iudicauit Frey nou. mus. Rhen. XIII 411. scriptura quidem plurimis locis corrupta est, sed ultro nil addiderunt librarii. integrum igitur habet Basileensis adseruatum archetypum et illas duas interpolationes supra a nobis indicatas iam huic archetypo infuisse patet. initio autem codicis ordo uersuum hic est 1—134. 143. 135—146. 147 et 148 bis. 149—206. 207 deest. 208. inde a uersu 209 ordo non turbatur, desunt autem hi 224. 248—250. 255—257. 270—272. 278—280.

284—286. u. 287 et 288 falso inter omissos numeravit Orellius p. 144, postea uero p. 170 eiusdem uersus 288 uariam lectionem adtulit. 289 et 290, quos deesse Orellius non dixit. 315—317. 321—323. 328—330. 333—335. 341. 344—346. 356—358. 363—365. 379—381, non 380—382, ut scripsit Orellius p. 145. 393—395. 400. 402. 414—416. 426—428. 431. 432. 434—436. 440—442. 459—461. 513. 532—534. 583—725. fragm. I. II. raro inueniuntur correctiones ab aliena A^a manu factae (A^a). porro notandum est, in fine uersuum punctum, mediis in uersibus raro interpunctionem reperiri. post singula scholia figurae astronomicae adpictae sunt usque ad procyona. bini uel terni uersus, a quibus descriptiones astrorum incipiunt, plerumque uncialibus litteris exarati sunt. praeter Aratea et scholia eis inserta continet A duo capita astronomica, quorum alterum fol. 2 adu. incipit a uerbis *alia descriptio praefatiouis*, alterum ab his *Ostensionem quoque de quibus uidentur*. prius autem paucis exceptis concrepat cum posteriore, quod originem traxit e graeca quadam scriptione in Vranologio Petauii p. 256 sqq. edita. huic eiusque uersioni latinae barbarie infuscatae nihil commune est cum scholiis Germanici. quale autem sit interpretamentum illud latinum, ex specimine infra adposito intellegi potest.

Petauii Vranolog. p. 256.

Codex Basileensis.

Τὴν μὲν δεῖξιν τῶν φαινομένων δέον ποιῆσθαι πρὸς τῷ νότῳ, ἀντίας ἔχοντα τὰς ἄρκτους, δεξιὰ τὰς ἀνατολάς, εὐωνόμους δὲ τὰς δύσεις. ἡ δὲ φυσικὴ θέσις τῆς σφαίρας τοῦ κόσμου ἐστὶ τοιαύτη ὥστε ἔχειν μεσουρανοῦντα καρκίνον ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ,	<i>Ostensionem quoque de quibus uidentur oportet fieri ad austrum ex aduerso habens septentrionem, a dextris orientem, a sinistris occidentem. naturalis autem positio sphaerae mundi haec est, quod sit medio caelo cancer super solstitio aestiuo, orientales par-</i>
--	---

ἀνατολικὰς χηλὰς ἐπὶ τοῦ *tes super aequinoctialem, occi-*
 ἰσημερινοῦ, δυτικὸν κριόν, *dentalem arietem, draconis ca-*
 δράκοντος κεφαλὴν πρὸς τῷ *put deorsum in id quod ter-*
 ὀρίζονται· περιέχεται δὲ ὑπὸ *minat. ipsa quoque secundum*
 τοῦ ὀρίζοντος. ἡ δὲ κατὰ τὴν *narrationem positio de qui-*
 ἐξηγησιν τῶν Ἀράτου φαινο- *bus Arati uidentur talis est,*
 μένων ἐστὶ τοιαύτη ὥστ' ἔχειν *quod habeat medio caelo va-*
 μεσουρανοῦντα αἰγόκερων ἐπὶ *pricornium super hyemalem*
 τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, ἀνα- *solistitium, orientalem arie-*
 τολικὸν κριόν ἐπὶ τοῦ ἰσημε- *tem super aequinoctialem, oc-*
 ρινοῦ, δυτικὰς χηλὰς, δράκον- *cidentales plagas, draconis*
 τος κεφαλὴν ἄνω πρὸς τῷ *capud sursum apud arcticum*
 ὀρίζονται, ὅπου *ubi*

μίσγονται δύσιές τε καὶ *miscentur occasu erit et*
 ἀντολαὶ ἀλλήλησιν. *orientis alterutri.*

Denique silentio praetereundum non est, Iosephum Frey in programme Culmensi anni 1861 hunc ipsum codicem Basileensem significare uoluisse nec quemquam Bambergensum.

2. *codex Parisinus* bibliothecae imperialis n. 7886, olim Puteaneus, membranaceus, forma quadrata, foliis triginta sex, eadem manu saeculi VIII exeuntis scriptus. conlatus est ab Hertzio. incipit

CLAVDII CAESARIS ARATI† PHOENOMENA †
 secuntur Aratea cum scholiis iteriectis ita subscripta fol. 14 adu.

CLAVDII CAESARIS ARATI† PHOMENA · EPL ·
 ARATI GENVS

his subiunguntur septendecim uersus de anno et mensibus, quorum primus est *Bis sena mensum uertigine uoluatur annus*, extremus est hic *Per nonas idus decurrens atque kalendas*. post uacuum duarum linearum spatium

*Gens bragmanna quidem mirisq̃ morib. extat
Hiclegitur lector mentem fide uideat
Hic pauli & senecę breuiter responsa leguntur
Quaenam notauit nomine quisq. suo
Quęibi magne decus mundi & clarissime cęsar
Albinus misit munera parua tuus.*

deinde una linea uacua relictā

*ALEXANDRI REGIS MACEDONV̄ ET DIN†DIMI
REGIS BRACMANORVM†DE PHILOSOPHIA PER
LITTERAS†FACTA CONLATIO*

sequitur epistula Alexandri et responsum Dindimi.

fol. 15 adu. leguntur *ARATI EA QVAE†VIDENTVR.*
† *Ostensionem quoque de quibus uidentur oportet fieri e. q. s.*
est idem caput astronomicum quod continet A.

fol. 19 adu. *INCIPIT* reliqua lineae parte et sequente
uacua relictā *PRECLARA OSTENSIO †sacri uoluminis*
cetera.

fol. 20 adu. inuenitur latina uersio Arati cum scholiis interiectis. quae cum eundem fontem graecum indicent, ex quo fluxerunt scholia Germanici, quamquam is qui illa e graeco in latinum uertit utriusque linguae adeo rudis erat, ut τῶν φαινομένων more interpretis Basileensis latine diceret *de quibus uidentur et Δία Dianam*, tamen passim ad constituenda scholia Germanici adhibui. eadem interpretatio reperitur in codice Bruxellensi 10698, de quo postea dicemus.

fol. 36 adu. post scholia in uerba *continentem in celos signū.* exeuntia una linea uacua relictā *ARATI QVE†VIDENTVR.* tum tribus lineis uacuis relictis secuntur uersus de mensibus anepigraphi

Primus romanas ordiris Iane kalendas cetera
quos excipiunt haec

ITERV VĒRS DE N̄ DIERV SINGVLORV MENSIV

Dira patet iani romanis ianua bellis cetera.

fol. 36 au. *Tetrasticon. autenticū de singulis mensibus.*

Hic iani mensis sacer est en aspice aris

finitur ita *Quē medio cancri sydera lēa uiret.* ea quae tetrastichon de Iulio mense sequantur a manu recentissima addita esse testatur Eyssenhardt. p. LXXII. Arateis idem ordo uersuum est atque in Basileensi, idem uersus omissi praeter u. 402. Parisinum quidem olim, cum scholia solā respiciebam, superiorem putabam Basileensi, nunc autem aliter iudico, illum huic posthabendum ratus.

Parisini apographon Heinsianum seruatur in bibliotheca regia Berolinensi [Ms. Diez. B. Sant. 94 in 4].

3. *codex Matritensis*, membranaceus, saeculi XII, sig- *m* natus A. 22 ex Ioannis Iriarte catalogo Mss. gr. p. 203 ab Orellio Phaedri fab. nou. p. 57 ad fragmentum III Arateorum conlatus. qui cum ex archetypo huic classi librorum simillimo profectus esse uideatur, hoc loco nominatur.

Secundi ordinis libri sunt

4. *codex Bernensis n. 88*, membranaceus, forma maxima, saeculi X. cf. Orellii Phaedr. fab. p. 140 cum adnotatione. conlatus est ab Hertzio. incipit

Werinharius ēps deſc̄ scē Marię

CLAVDII CAESARIS ARATI PHOENOMENA.*

post singulas astrorum descriptiones lacunae relictæ inserendis, ut Hertzius suspicatus est, imaginibus, quae nunc in marginibus interioribus depictae sunt. scholia quaedam leguntur in marginibus exterioribus. eadem manus, quae dedicationem codici inscripsit, passim lectiones addidit plerumque cum Basileensi conspirantes (*B*²). ordo uersuum hic *B*² est 1—64. 90—95. 71—82. 84—89. 96. 98—142. 144—146. 148 contaminatus. Auieni Phaen. 371—374. 376—378. Germ.

u. 147. uersus contaminatus. Auieni u. 384. 388—390. Germanici u. 149. 150—156. 241—266. 268. 270—285. 387—393. 315—320. 286—299. 301—314. 321—332. 341. Auieni u. 749. Germ. 342. Auieni. 747. 748. 750. Germ. u. 333—340. 344—386. 446—464. uersus interpolatus. 465—472. duo uersus interpolati. 473—554. 556—567. 572—725. fragm. II u. 1—12. 15—28. fragm. I u. 40—55. Auieni Prognostic. 415—436. 443. 444. 447. 544. 551. 552. postremo uersus christianus *uale fidens* ** *domino Christi uestitus amore*. asterisco rasuram singularum litterarum notaui.

- g 5. *codex Leidensis*, olim *Susianus*, signatus Vossianus Latinus Q. 79. in catalogo librorum bibliothecae publicae uniuersitatis Lugd.-Batauae anno 1716 Lugduni apud Batauos edito p. 383 col. a ita describitur: 'Aratea, cum figuris pulcherrimis, et illuminatis, majusculis litteris. Olim Iac. Susii, qui emit Gandavi CIOIOLXXIII, mense Ianuar. Post figuras est carmen, incipiens, SIGNORVM PARTES QVORVM PRAEDICTA FIGVRA. Finit, Vale. Fidens in Domino Christi vestitus amore. In membr. vetustissima.' scholia non habet, bis autem praebet carmen et uncialibus litteris scriptum et monachalibus, ut ait Grotius Syntagm. Arat. pag. 2 notarum, quem eo usum esse constat. qui codex ut mihi Lugduno Batauorum in hanc urbem mitteretur suffragante ministerio regio tamen non impetraui. cum uero ab Orellio, qui quidem cum non uiderit, antiquissimus praedicetur, a Kiehlio in extrema epistula critica [Mnemosyn. II 1853 p. 82 sqq.] minimae auctoritatis codex nominatur, haec adiciente 'dum enim omnia [i. e. carminis uncialibus litteris scripti] saeculi septimi sextiue imaginem fidelissime referant, quorum litterae unciales scribae essent notissimae, una planetarii effigies aliquot habet minuseulas, e quibus Geeliius protractis una et altera formae ante nonum saeculum incognitae ma-

nifesto tenuit falsarium.' mihi autem quo ille loco habendus sit ex eis quae antea disputauius iudicari posse arbitror. Leidensi librum simillimum adseruari in museo Britannico me docuit W. N. du Rieu. idem, quae eius est humanitas, Aratea codicis Leidensis 61 (cf. Bücheler. Petron. p. XIII) descripta mecum communicauit. quae cum ad codicem inferioris ordinis pertineant neglexi.

6. *codex Einsidlensis n. 388*, membranaceus, foliis formae duodecimplicatae 22, saeculi XI cf. Orelli p. 140. scholiis caret.

Tertius ordo codicum hic est

7. *codex Strozianus XLVI* bibliothecae Leop. Laurentianae Florentinae [cf. Bandini bibl. Leop. Laur. t. II p. 384 sqq.], membranaceus, quadrata forma minore, foliis 62, saeculi XIII. ab Hertzio conlatus. incipit fol. I

Item uersus de anno solari seu de regularibus mensium

Nec rota p girum. quam tradit machine lymphæ cetera.
de quibus uersibus adeas Bandinium l. l. fol. II au. continet haec

Versi cycli anni uersalis.

Linea Xp̄e tuos. prima ē quae continet annos e. q. s. ultimus uersus hic est

aetatem lune monstrat nouissimus ordo.

sequitur usque ad folium 12 auersum *Arati genus* [cf. Suringar. progr. scholastic. Leidens. a. 1842 p. 9], quod eadem folii pagina excipiunt haec

T. Claudii caesaris arati phenomenia Incipit ↑ feliciter.

Item de celi positione et quinq; circulis ↑ mundi ↑.

ad marginem manus saeculi XV notauit *Inueni qd' huius libelli autor fuit Cesar germanicus. et dicitur aratheum carm̄.* his alia manus aequalis addidit *testis Lactantius Firmianus. LI. 1. capto. XXV. 7. li. V. c. V. (id est Lactant. I*

21, 28 et V 5, 4 Buenem.). secuntur scholia *Celum quinque circuli distingunt quae ita finiuntur communem habent stellam.* deinde fol. 14 adu. haec *In ultimo circulo et maiori *qui *est *exterius *comprehenduntur 12 signa *equaliter mensurata gradibus firmamenti *per *quam mensuram uere scitur quid de firmamento tenet signum et ubi sit stella fixa *in signo et *in *parte celi.* uerba asteriscis notata in codice breuiata sunt. tum praebet carmen, cui inserta sunt scholia. inter fabulam autem de naue et uersum 359 Germanici haec leguntur *Quedam regina occupata guerra suorum inimicorum quadam uice ibat ad castellum suum et inueniens iuxta fossatum equum mortuum consumata carne et ossibus *adhuc stantibus uigore *neruorum. dixit *consotiis. *quid est id. *tunc illi *dixerunt ei *domina ossa unius equi mortui et stans putauit uelle fieri *instrumentum tale *quod posset ire *per aquam. hanc assignans rationem. *sicut iste equus ibat *per terram uiuus sic potest similis illi ire *per aquam et uocato dolobratore *nomine argo dixit ei *magister. Ite ad talem equum et intueamini bene *eum *et *sicut ille est ita puta te *conponere *instrumentum de ligno quo ualeam ire *super hostes meos *per aquam. Ille uere iuit et bene conspexit reuersus ad *dominam dixit *domina bene imaginauit *et bene fatiam.* Aliud emblemata inuenitur ante scholion Martiani [uid. adnot. ad pag. 188, 20]. est autem hoc: *Cum isti duodecim menses essent in prato et loquerentur ad inuicem uenit quedam. ♀. igitur cum haberent ignem in medie sui. et inter omnia dixit Iam ♀ Quid uideatur tibi de mense Iam respondit hic dicens malus mensis est et tediosus et cetera et sic per ordinem dixit malum de omnibus et sic nihil dederunt ei. postea uenit martius hac de causa cui dixit bonum de omnibus et sic laudantes uirum fecerunt ei honorem etcetera.*

post fragmentum III folio 52 aduerso subscriptio est haec

T. claudii cesaris arati. pheno|mena explicet feliciter.

hanc secuntur scholia de sole et luna et excerpta Pliniana, quibus fol. 62 adu. altera manus subscripsit

Liber Colucii pyeri (corr. ex preri) de Stignano Cancellarii Florentini.

in Arateis idem fere ordo uersuum seruatur ut in Basileensi. etenim u. 143 et post uersum 134 legitur et suo loco, semel autem inueniuntur u. 147 et 148. eosdem uersus cum Basileensi Strozianus omittit nisi quod habet u. 224. 400. 402. 513. desideratur u. 430.

8. *codex Vrbinas bibliothecae Vaticanae 1358, membra- V*
naceus, forma maxima, foliis 54, saeculi XV. contulit Hertzius. folio 1 auerso praebet haec *In hoc codice fragmentum Arati de signis caelestibus et iginius philosophus de imaginibus continetur.* fol. 2 adu. *Aratus sicionius in sicilia nouiter repertus incipit feliciter.* sequitur uita Arati, quam excipiunt scholia *Caelum circulis V* ita exeuntia *connexio *uero *piscium *communem habet stellam.* inde a folio 4 au. secuntur Aratea cum scholiis interiectis, finiuntur uersu 430 *Vocalis rostro super ydraq. lucet* sequente fabula de hydra *Idra super cuius caudam — per singula latera.* interposita solis imagine, cui adscriptum est *deest in exemplari,* sequitur fol. 37 adu. fragm. III 52—163. inde a fol. 39 adu. usque ad fol. 47 au. leguntur scholia de sole, post quae imago solis repetitur, de luna, excerpta Pliniana cum descriptione polorum cf. p. 112 adnot.

fol. 47 au. leguntur primo haec *Primum a sole incipimus presagia. purus oriens* [cf. Plin. n. h. XVIII 341. 342], deinde Hygini P. A. IV 6—14, inde a uerbis capitis sexti *manu sinistra bootis exteriori* usque ad uerba capitis quarti

decimi (fol. 54 au.) *sed non ut aliquem conclusiorem locum totumq. spacium impleat lumine. Si quis. subscriptum est Non plus inuenitur.*

Aratea conspirant cum editione Victoris Pisani, quae prodiit Venetiis. Anno salutis. M.CCCCLXXXVIII. octavo calendas novembres. cuius editionis uarias lectiones P littera insignitas retulit Orellius.

V^a 9. codex bibliothecae Vaticanae 3110, membranaceus, forma quadrata, foliis 104, saeculi XV. inspexit Hertzius. incipit

Higinus Marco Fabio plurimum salutem
post Hyginum et Fulgentii continentiam Vergilianam continet extremo fol. 52 adu. haec

Inueni librum metricum et prosaicum cui titulus erat T. Claudii Cesaris Arati phenomena de celi positione et quinq. circulis mundi. Ex hoc libello excerpsi solummodo carmina. sed in alio uolumine tam uersus quam prosae scripta sunt.

inde a fol. 52 au. secuntur Aratea quae sic finiuntur fol. 58 auerso

[425] *Toto clarus equo uenientis nuntiat euros.*

[413] *Quae boreā cælum spectantibus idicet ortū.*

[429] *Hic primo ortus est crater premit ulterioris*

[433] *Sub geminis prochion fulgenti lumine surgit.*

[437] *Quiq. aliae stellę diuersa lege feruntur.*

[438] *Et proprio motu mundo contraria uoluunt.*

[439] *Curriculo exceduntq. loco et uestigia mutant.*

folia 59 et 60 uacua sunt, tum incipit a fol. 61 Hygini P. A. liber tertius *Igitur incipiemus a polo borreo protinus dicere et finitur fol. 92 au. ita effusionem urne aquarii qui ad ipsum usque decurrit accipiens. fol. 93 incipit Mundus igitur ex quatuor elementis [Martian. Cap. VIII 814]. Martiani fragmentum usque ad finem libri octauī porrigitur et*

finitur sic aut retrogradi facit. marcij felici capelle astrologia explicat.

10. *codex Vaticanus 1653* membranaceus, foliis 176, ^{V^o} saeculi XV, continet carmina haec anepigrapha: fol. 1—72 Manilii astronom. incip. *Carminē diuinās artis et cēscia fati* fol. 74—166. Valerii Flacci Argonautica. incip. *Prima deum magnis canim' freta puia natis* fol. 168—176. Germanici Aratea quae ex editione principe descripta esse uidentur. omnino enim cum ea conspirant et adseuerante Molza manum scriptoris indicant, qui Nicolao V pontifice maximo multa exemplaria in usum bibliothecae Vaticanae descripsit. inspexit Hertzius.

11. *codex Freibergensis*, incertae aetatis, cf. Orelli l. I. p. 141.

12. *codex Vaticanus 3293*, olim Ioannis Gaddi, membranaceus, ea forma quam uulgo dicunt octauam, foliis 64, saeculi XV. fol. 1—27 continet Sereni Sammonici carmen. incipit *Phaëbe salutiferum quod pangimus assere carmen*. est autem quartus uersus editionis Ackermannianae. finitur *pellet medicina dolorem*. fol. 29—42 Germanici Aratea. fol. 46—63 Priapeia inscripta *Incipiunt priapeia*. folia intermedia et 64 uacant. inspexit Hertzius.

13. *codex bibliothecae Vaticanae regius 1801*, chartaceus, forma octaua, foliis 188, saeculi XV. continet a fol. 1 usque ad fol. 53 Aratea cum scholiis. finitur *impleat lumen* | *Plura deficiunt quae propter uetustatem et Quinternio* | *num fractionem colligi nequaquam potuerunt*. sequitur Paulus Diaconus de uerborum significatione fol. 54—139 et recens quoddam de Ouidii uita et in Ibin commentarium fol. 140—188. simillimus est Vrbinati, a quo initio carminis haec dissidere animaduertit Hertzius 4 *rhetoq*; 13 *caueat doctus quid uitet*

20. *libratis* 22 *quem dixere polon cuius pars mersa sub undas* 32 *Cresia uos stellis alunt.* ab Hertzio inspectus est.

14. *codex bibliothecae Laurentianae Florentinae Gaditanus*, plut. LXXXIX sup. n. 43. membranaceus, saeculi XV (cf. Bandini l. l. t. VI p. 310 sq.). fol. 1 habet inscriptionem *IN ISTO|CODICE CONT|INETVR LIBER|ARATI ET IGINII|DE IMAGIN|IBVS.* fol. 2 au. *INCIPIIT LIBER ARATI DE SIGNIS|CELESTIBVS|* continet deinde Aratea et scholia nitidissimis imaginibus interpositis. fol. 70 adu. post excerptum Hyginianum legitur infima pagina *Non sene troua piu.* fol. 71 uacat. fol. 72 adu. *Igitur incipiemus a polo boreo ptinus dicere.* reliqua inuenies apud Bandinium. ab Hertzio inspectus.

II 15. *codex Palermitanus bibliothecae senatus E. 11.* chartaceus, forma quadrata minore, saeculi XV. fol. 1 habet inscriptionem manus recentioris

for7 for7

*Ex libris R^{di} pr^{is} n^{ri} m^{ri} Bap^{te} for7 fac^e Teologie pfessoris
qⁱ die 27 m^{ti}i 1497 obiit.* |

deinde legitur

*FRAGMENTVM: ARATI | IN. SICILIA: COMPERTVM.
| CVM: COMENTO.*

secuntur uita Arati lacunis corrupta et scholia *De c^{elo}. Celum circulis quinque. Hic est stellarum ordo.* fol. 4 incipit

*ARATVS: A: M: TVLLIO | CICERONE: TRADVCTVS:
Ab Ioue principium cetera.* scholia carmini inserta sunt, quibus adiunguntur excerpta Pliniana et Hyginiana. extrema uerba sunt *spacium impleat lucem si quis.*

Plura deficiunt propter uetustatem et quinternio|num fractionem colligi nequaquam potuerunt.

finis arati cum comtario.

passim lectiones cum textu discrepantes manu scriptoris ad marginem notatae sunt. ab Hertzio inspectus est.

His codicibus subiungatur editio princeps cf. Hertz. in *e* act. menstr. academ. Berolin. a. 1847 p. 19. uolumen est forma maxima, foliorum 169. in folio 1 adu. haec leguntur

MARCI MANLII POETAE CLARISSIMI ASTRONOMICON AD CAESAREM AVGVSTVM LIBER PRIMVS.

folia sequentia continent usque ad fol. 62 au. Manilii astronomica. fol. 63 post breuem epilogum, qui incipit *Marcus Manlius Mathematicus cuius extat hoc opus elegantissimum*, praebet argumenta singulorum Manilii librorum.

fol. 64 adu. habet hanc inscriptionem *ARattus germanici ad augustum* et continet laterculum imaginum. fol. 65 adu. inscribitur

ARATHVS GERMANICI AD AVGVSTVM.

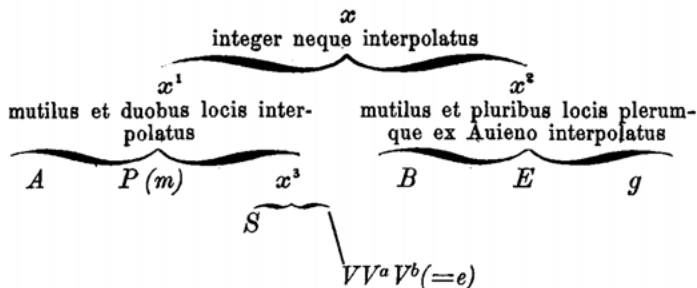
secuntur Aratea imaginibus exornata usque ad fol. 88 au. quod ita exit

? *FINIS* ?

BONONIAE IMPRESSVM PER ME VGONEM | RVGERIVM ET DONINVM BERTOCHVM | ANNO DOMINI M.CCCC.LXXIIII. DIE VIGESIMA MARTII: LAVS DEO AMEN; ?;

a folio 89 usque ad finem leguntur Valerii Flacci Argonautica, quibus adiecta est eadem subscriptio, nisi quod hic post *BERTOCHVM* legitur *REGIENSES* et *SEPTIMA MADI* pro *VIGESIMA MARTII*. conlata est ab Hertzio.

Tertii ordinis codicum primum obtinet locum Strozianus, nam is, cum omnes ex eodem archetypo familiae Basileensi propinquo profecti esse uideantur, multo minus degenerauit quam ceteri. qualis autem mea quidem sententia fuerit propinquitas codicum omnium, schema subiectum ostendat.

Ad primum igitur fontem carminis (x) adscendere nequimus, iam mutilus atque interpolatus est uterque archetypus ($x^1 x^2$), ex quo pendent antiquissimae duae familiae Basileensis et Bernensis; ex archetypo Basileensi familiae affini (x^3) profectus est Strozianus, ex eodem profecti sunt ceteri interpolatione gliscente.

Quae cum ita sint, in primis sequendos esse censui libros Basileensem et Parisinum. at cum illi mutili aut corrupti erant, grauatus secundi ordinis libros adii. ex tertiae autem classis codicibus uni Stroziano et uno quidem loco [fr. III 57] fidem habendam esse existimaui.

Scholia genuina atque integra continentur libris AP , in alteram priori non prorsus dissimilem formam redacta habent S et V , sed ita ut V iam multo plura corruptionis uestigia praebet quam S [cf. progr. schol. Posnan. a. 1865 p. 12 sq.]. pleniora quidem sunt haec scholia Stroziana Basileensibus, sed ea pars qua AP carent ex uariis auctoribus Hygino Plinio Censorino Martiano Isidoro compacta est. nam etiamsi Reifferscheidio (Sueton. reliq. p. 440 sqq.) concedendum sit, aliquot scholiorum frustula ex Suetonio hauriri potuisse, tamen uix probari poterit ea omnia, quae scholiis et Isidoro sint communia, referenda esse ad Suetonium. iam est tertium genus scholiorum quod a genuina forma adeo abhorret, ut singularis libri speciem prae se ferat. ea

scholia, quae nominaui Sangermanensia, seruauerunt hi codices

1. *codex bibliothecae imperial. Parisin. Sangermanensis G 778, olim 301*, membranaceus, forma quadrata, saec. VIII. inde a folio 57 ad folium 74 insunt haec: *Arati ea q̄ uidentur* etc. fol. 60 au. *descriptio duorum semispheriorum*, cui subiunguntur duae imagines. fol. 61 adu. *arati genus* fol. 61 au. *DE CAELI POSITIONE Caelum circulos quinq;* cetera *DE STELLIS FIXIS ET STAn†tib;* *Stellarum aliq̄ cetera* fol. 62 adu. med. *INVOLVTIO SPHERE*. hic ē stellarū ordo cet. fol. 63 au. — fol. 74 au. *Vertices extremos — adeptos fuisse opinabantur uictoriam.* fol. 75 secuntur uersus, quos descripsi p. 202 et Boeti commenta. contulit Hertzius.

2. *codex bibliothecae conuentualis Sangallensis 902, G^a* membranaceus, forma maxima, saec. X. continet scholia a pag. 69.

3. *codex eiusdem bibliothecae Sangallensis 250*, mem-^{G^b}branaceus, forma maxima, saec. XI. oriuntur scholia a pag. 447. errores scriptoris altera manus (^{G^{b2}}) secundum ^{G^{b2}}exemplar Sangermanensi simillimum correxit. Sangallensium scholiorum extare epitomen in codice olim Sangallensi nunc Turicensi Statii Thebaidos saec. X ostendit Orellius epist. crit. ad Maduigium p. LXIII. uterque Sangallensis conlatus est ab Hertzio.

4. *codex Bruxellensis bibliothecae Burgund. 5413—5421, B* membranaceus, forma quadrata, continet pag. 1—27 epistulas Hinemaris et Nicolai Papae, pag. 28—64 commentarium initio mutilatum de conciliis Nicaeno, Antiocheno, aliis, pag. 65—80 de fide et ueritate contra haereticos et antischismaticos. secuntur extremis octo foliis numerorum expertibus duo capita quae ita incipiunt: INVOLVTIO SPHE-

RAE. *hic est. stellarum. ordo cetera.* DE STELL *Stellarum alie reliqua.*

5. *codex bibliothecae Vaticanae regius 1324, chartaceus, forma maxima, saec. XV. post Hygini poetica astronomica exhibet fol. 21 au.*

Explicit liber hygini

Liber capit Arati exordium.

secuntur eadem scholia quae in codicibus Sangallensibus leguntur eodemque ordine. inspexit Hertzius.

Veterem illum Arati interpretem latinum cum scholiis e graeco uersis praeter Parisinum exhibent totum hi duo codices

1. *codex biblioth. reg. Bruxellensis (10615—10729), membranaceus, forma maxima, saec. XII. ab Hertzio conlatus. numerus 10698 complectitur folia 99—105 au. incipit Praefacio Arati. Preclara ostensio sacri uoluminis reliqua. Inuolutio sperere. Hic est stellarum ordo utroque; circuloque cetera. inde ab extremo folio 99 adu. incipit Aratus latinus A ioue incipimus quae nunc uiri relinquimus* Archaum e. q. s. interiecta sunt scholia Phaenomenis. his subiunguntur Diosemea quae desinunt fol. 104 adu. col. a. secuntur ARATI EA QVE VIDENTVR stensionē qq; de qb; uidentur cetera. ARATI GENVS quod fol. 105 au. col. a ita desinit mathematice repimus aut illū et, illum et sup.

2. *codex Parisinus biblioth. imper. 7887, olim Colbertinus, forma quadrata, saec. IX ineuntis. recentioris manus inscriptionem prae se fert ARATI EA QVAE VIDENTVR†. praebet deinde a fol. 2 au. usque ad fol. 6 adu. caput astronomicum e graeco traductum (ostensionem quoque — in id ipsum suggerunt), a fol. 6 adu. usque ad fol. 8 adu. eiusdem capituli pars repetitur (ALIA DESCRIPTIO (sic) PREFATIONIS† Subtus terra — semiphereis). tum sequitur ARATI*

GENVS cui subscriptum est *EXPLICIT ARATI*†. a folio 10 adu. incipit *Preclara ostensio*. post haec inuenitur Bedae liber inscriptus *DE QVADRIFARIO DŪ OPERE*. in extrema pagina 22 commentarii cuiusdam in Donatum legitur initium. inspexit Hertzius.

Praeter haec subsidia ad emendanda scholia adhibui *Aratea Schaubachiana*, quae in bibliotheca uniuersitatis litterariae Lipsiensis (n. 1225^a) seruantur (cf. de P. Nigidii Figuli fragm. p. 13 sq. Philol. XIII p. 658 sq.).

Danielis Parei, Philippi filii, notas in Germanici Imper. Aratea manu scriptas et in bibliotheca regia Berolinensi (Ms. Diez. B 133 4°) adseruatas ut denuo inspicere possem, ab eximia liberalitate Georgii Pertzii, uiri illustrissimi, facile impetraui. quibus e notis, quas Pareus citius a se compositas fatetur, quam asparagi coquantur, excerpti has coniecturas: Phaen. u. 16 nomenque 38 Dicto exercerent dominae famulae Corybantes 43 fugientia 52 squamigeri ab lapsu 59—61 quaeque sedet mento lucente nouissima: cauda extremum qua Elices sidus micat, hac radiatur serpentis decliue caput. 65 defessa 69 saeuo 85 rotantur 117 pacata 135 ferreaque inuento gens est laetata metallo 155 explosio 183 supra terrae cum fulget Myrtilus oras 307 ferit 348 uoti 377 defit ut Orellius. ad scholia, quae ab Isidoro Hispalensi scripta esse existimat, haec pertinent: p. 107, 5 et populo monomoera dicuntur 109, 2 iugula ut ego. 159, 6 quo illae concinerent 176, 7 Dercetis. cetera uel ab aliis inuenta et publici iuris facta uel audacius quam uerius excogitata omittenda esse censui.

Codicibus autem ita usus sum, ut imaginis cuiusdam eorum adumbrandae causa omnium scripturas usque ad uersum 102 Phaenomenon adferrem, inde autem codices *APB* solos respicerem et passim tantum, ubi illi laborant, reliquos

libros in primis *Eg* adhiberem. in scholiis Basileensibus lectiones codicum *AP* religiose notavi, nisi quod concrepantium numerorum varias scripturas negleximus. quamquam in recentioribus scholiis liberius egi, tamen ne nimiam copiam scripturarum praeberim uereor. orthographiam codicis *A* et, cum ille intermittit, codicis *B* secutus sum in carmine, scholiorum orthographiam moderandam esse putavi ex libris Basileensi Stroziano Sangermanensi.

Quibus de causis u. Phaen. 531—569 uncis includenda et Prognosticorum fragmento primo inserenda censuerim, iam antea p. xi explicaui. fragmenta ipsa ita disposui, ut eum ordinem sequerer, quem argumentum eorum postulare uidetur. nam ex secundi fragmenti fine [u. 23 sqq.] hoc ipsum a tertio exceptum fuisse apparet. secundo autem illud anteissem suspicor, quod in primo loco posui. etenim cum poeta in hoc carmine coniunctiones planetarum cum duodecim signis tractauerit, primo eum de zodiaco ipso egisse ueri simile est.

Scholia ita digessi, ut Basileensia seorsum exhibeantur. Stroziana autem et Sangermanensia libris *SG* in uniuersum concrepantibus in unum redegi [p. 105—107, 13. 193, 5—202, 8], at ubi codices prorsus inter se discrepabant, aut Stroziana una cum Sangermanensibus coniuncta, sed ita ut spatio uacuo et *S G* litteris margini adpositis discernerentur [p. 112, 4—182, 8], aut seorsum Stroziana [107, 14—112, 3. 182, 9—193, 4. 203—220] atque item Sangermanensia [p. 221—232] excudenda curauim. postremo addidi scholia Bernensia.

De editionibus Arateorum, quas equidem uiderim, recte Orellius [p. 149 sq.] iudicauit. etiam hodie inter omnes eminet editio Grotiana, quae anno 1600 Lugduni Bataurum in lucem prodiit. ea semper erit splendidum monumentum summi ingenii atque amplissimae doctrinae. I. C. Schwartzius,